

TILTAKSSTRATEGI FOR SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL) 2024-2027 Tynset kommune

Disse strategiene er utarbeidet sammen med faglaga i Tynset.

De bygger på nasjonalt og regionalt miljøprogram, samt forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket.

Foto; Marie Ramstad Nordmo

Vedtatt; Tynset kommunestyre 23.01.2024.

Formålet med SMIL er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og reduserer forurensning fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift

Kommunens tiltaksstrategi skal henge sammen med Landbruksdirektoratet Nasjonale miljøprogram, Statsforvalteren sin Regionale miljøprogram, vannforvaltning inkludert tiltak i Oslofjorden. I tillegg skal kommunale planer og eventuelt annet lokalt planverk legges til grunn.

Lokale planverk

Beitebruksplan i Tynset, vedtatt av Tynset kommunestyre, juni 2023.

Kommunedelplan for Klima og energi med handlingsdel, vedtatt av Tynset kommunestyre, september 2023.

Kommunedelplan for Kulturminne og kulturmiljøer, vedtatt av Tynset kommunestyre, september 2023.

KULA- landskapene i Tynset (Riksantikvaren)

Verdifulle kulturlandskap i Tynset (Tynset bygda, Fåset/Fådal, Magnildalen, Hopsetra og Kvikne (Bjørgan til Plassetervangen) - Nibio

Hovedutfordringer for jordbruket i Tynset kommune deles inn i to

1. **Kulturlandskap** - jordbrukets kulturlandskap er i sterk endring. Gjengroing av landskapet og endrete driftsmåter anses å være en stor utfordring når det gjelder ivaretagelse av natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap. Endringene i kulturlandskapet berører alt fra beite- og slåtteeområder til bygninger, ferdselsveier og andre beslektete elementer.
2. **Forurensingsområdet** - avrenning og erosjon fra jordbruksarealer er en stor utfordring. Dette har økt betydelig de senere årene, særlig på grunn av økt nedbør i vekstsesongen. I samme retning virker også dårligere drenering av jordbruksarealer på grunn av manglende vedlikehold av hydrotekniske anlegg, samt økt jordpakking grunnet bruk av tyngre maskiner.

Foto; Marte Kvittum Tangen

Søknadsfrist

En årlig søknadsfrist, **15. mai**, deretter løpende behandling av saker dersom det er midler tilgjengelig. Tiltaket skal ikke være påbegynt før søknaden er behandlet.

Hvem kan søke

Den som eier eller leier en landbrukseiendommer der det foregår tilskudds berettiget jordbruksproduksjon, kan søke tilskudd. Den som leier må ha godkjenning fra eier.

Krav til søknaden

Søknaden skal leveres elektronisk via Altinn, og behandles i saksbehandlersystemet Agros.

Skjema finnes på landbruksdirektoratets nettside: [Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket \(SMIL\) - Landbruksdirektoratet](#)

Her finnes også henvisninger til regelverk og mer informasjon om ordningen.

Innmelding av større prosjekter

Kommunen får årlig tildelt en sum tilskuddsmidler til fordeling. Større prosjekter bør meldes inn til kommunen, innen 15. desember året før ny søknadsrunde, fordi kommunen årlig må sende inn budsjett og melde inn behov utover ordinær tildeling.

Søknaden skal inneholde opplysninger om:

- Formålet med tiltaket/tiltakene.
- Tiltakets omfang, framdriftsplan, arbeidsbeskrivelse, tegninger m.m.
- Spesifisert kostnadsoverslag og finansieringsplan.
 - Dersom tilskuddsmottaker ikke har fradragsrett for inngående merverdiavgift, kan merverdiavgift inngå i kostnadsoverslaget og i grunnlaget for beregning av tilskudd.
- Verneverdige bygninger/ andre byggverk;
 - Kulturminnefaglig tilstandsrapport/vurdering av verneverdi (Bygningsvernrådgiver Anno Museum kan etter avtale bidra med gratis rådgiving).
- Rydding av gammel kulturmark
 - Gamle flyfoto, bilder eller annen dokumentasjon som viser hvordan området var tidligere sammenliknet med hvordan det er i dag.
- Bilder av objektet.
- Kart over plassering av tiltaket.
- Skriftlig godkjenning/avtale fra landbrukseiendommens eier, dersom det er en annen som søker.

Annen relevant informasjon, som kan legges ved etter forespørsel:

- Skjøtselsplaner
- Søker må kunne dokumentere gjødslingsplan, sprøytejournal og kart over alle skifter som disponeres
- Leiekontrakter, dersom jorda er bortleid
- Skriftlig avtale ved gjennomføring av fellestiltak

Vilkår

I vedtak kan det settes vilkår i samsvar med forskriftens bestemmelser og tiltaksstrategienes formål. Det kan også settes vilkår i henhold til andre lover og forskrifter som tiltaket kommer inn under.

Arbeidsfrist

Det gis vanligvis 3 års frist for gjennomføring og rapportering på tiltaket. Kommunen kan, etter søknad forlenge arbeidsfristen, men ikke utover 5 år fra tilskuddet ble innvilget.

Utbetaling

Det kan foretas delutbetaling i henhold til framdrift, for inntil 75 % av bevilget tilskudd. Søkeren skal levere skriftlig utbetalingsanmodning via Altinn før kommunen kan an vise utbetaling.

Regnskapoversikt og rapport for hvordan tiltaket er utført skal leveres før sluttutbetaling. Eget arbeid skal dokumenteres med timelister. Det settes vilkår for utbetaling av tilskudd avhengig av type tiltak.

For alle tiltak kan det gis **maksimalt tilskuddet på kr 100 000**. Dette kan fravikes for tiltak som er innmeldt året før, og dersom tiltaket utløser større tilskuddspott til kommunen.

Prioritering av tiltak

1. prioritet

- Planlegging- og tilretteleggingsprosjekt
- Tiltak rundt aktiv setring, inkludert bygninger
- Tiltak for å redusere avrenning til vann
- Tiltak for å redusere utslipp til luft/annen forurensning
- Tiltak for å bevare eller øke biologisk mangfold
- Tiltak for å gjenoppta drift på gammel kulturmark
- Opptak og fjerning av piggråd/gammelt gjerde
 - o gjelder ikke piggråd/gjerder som er pålagt fjernet
- Fjerning av fremmede arter

2. prioritet

- Bevare verneverdige bygninger og bygningsmiljøer
- Tiltak for friluftsliv

3. prioritet

- Tiltak for andre kulturminner og kulturmiljøer
- Siloer
- Dekke gjødsellager

SAMLET OVERSIKT OVER MÅL OG TILTAK FOR SMIL

Miljøtema	Mål	Eksempel på tiltak
Planlegging- og tilretteleggingsprosjekt: 1. prioritet	Legge forholdene til rette for større helhetlige prosjekter over større områder. Bør lede fram til gode og konkrete tiltak.	<ul style="list-style-type: none"> • Planlegging og organisering av fellestiltak • Prosjektarbeid • Kartleggingsarbeid • Skjøtselsplaner
Utslipp til vann 1. prioritet	<p>Hindre eller redusere erosjon og avrenning av næringsstoffer og jordpartikler fra dyrka areal (nitrogen og fosfor)</p> <p>Ingen vannforekomst i jordbruksdominerte områder skal få dårligere tilstand</p> <p>Bedre tilstanden for de mest utsatte vannforekomstene i jordbruksdominerte områder</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg på jordbruksareal. Kan omfatte kanaler, lukkingsanlegg, rørgater med inntaks- og nedløpskummer, utløp mm. Omfatter ikke nyanlegg. • Gjenåpning av bekkelukkinger. • Erosjonssikring i/langs vassdrag, som steinsetting • Flomdempende tiltak • Etablering og vedlikehold av fangdammer, renseparker og våtområder som et økologisk tiltak • Tiltak for etablering av kantvegetasjon langs elver, bekker og åpne kanaler • Tiltak for å hindre avrenning fra fôrings- og lagringsplasser for rundballer • Eksterne gjødsellager (satellittlager) • Komposteringsplasser
Kulturlandskap, kulturminner og kulturmiljøer 1. prioritet	<p>Opprettholde et fortsatt åpent og variert kulturlandskap, med særlig fokus på seterområdene.</p> <p>Ta vare på og utvikle variasjonen i jordbrukets kulturlandskap</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tiltak for å opprettholde aktiv seterdrift med melkeproduksjon, inkludert seterbebyggelse • Tiltak som øker beitebruk i inn- og utmark • Tiltak som bidrar til skjøtsel av gammel kulturmark* • Restaurering og erstatning av bruer, hvor bruken er knyttet til beite og seterdrift i utmark

		<ul style="list-style-type: none"> • Opptak og fjerning av piggtråd/gammelt gjerde, som ikke er pålagt fjernet**
<p>Biologisk mangfold 1. prioritet</p>	<p>Ta vare på og skjøtte biologiske verdifulle arealer i jordbruket</p> <p>Bedre status for truede arter i jordbruket</p> <p>Rydde og reetablere gamle innmarksbeiter</p> <p>Fjerne fremmede skadelige arter</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rydding og istandsetting av biologisk verdifulle arealer som gammel kulturmark. Kan være verneområder, setervoller, verdifulle kulturlandskap, KULA • Bekjempelse av blåleddved, lupiner og andre skadelige/invasive fremmede arter • Tiltak som legger til rette for pollinerende insekter. Kan være restaurering, skjøtsel og etablering av leveområder, matsøk og skjul • Digitale gjerdeløsninger (eks Nofence) for å ta vare på biologisk mangfold innenfor verdifulle områder spesifiserte i SMIL-forskriften • Rydding og skjøtsel av utvalgte naturtyper, trua naturtyper og andre biologisk verdifulle arealer
<p>Kulturlandskap, kulturminner og kulturmiljøer 2. prioritet</p>	<p>Bevare viktige kulturminner og kulturmiljøer i inn- og utmark</p> <p>Ivareta karakteristiske bygninger og bygningsmiljøer i grendene/ bygdene og på setrene, i henhold til tradisjonell byggeskikk og antikvariske prinsipper.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utvendig istandsetting av verneverdige og/eller særegne bygninger som driftsbygninger, stabbur, smier, kvernhus, avkjølinger, løer, seterhus m.m. • Tiltak som bidrar til å opprettholde helhetlige bygningsmiljøer • Istandsetting og bevaring av steingjerder • Tiltak som bidrar til skjøtsel av gammel kulturmark*
<p>Friluftsliv 2. prioritet</p>	<p>Bedre allmennhetens tilgjengelighet i kulturlandskap</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Etablere, utbedre, rydding og vedlikehold av stier og turveier i jordbruksområder

	gjennom utbedring av gamle veier og stier.	<ul style="list-style-type: none"> • Merking av gamle ferdsels- og seterveier, og oppsetting av infotavler • Rydding og tilgjengelighet til sjøer, elver og vassdrag i kulturlandskapet • Investeringer til adkomst, porter, gjerdeklyv og annen tilrettelegging
Andre tiltak 3. prioritet	<p>Redusere utslipp av ammoniakk og klimagasser (karbondioksid, lystgass og metan) fra landbruket</p> <p>Øke opptak av karbon i jord</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Permanent dekke over utvendig gjødselkum for å redusere utslipp til luft • Andre tiltak for å redusere klimagasser og utslipp til luft • Bygge silo for å redusere mengde rundballeplast

***Definisjon gammel kulturmark;** Kulturmark er arealer som er preget av jordbruksdrift, hvor vegetasjonen er preget av naturlig forekommende arter, men med en sammensetning som skiller seg fra det man finner i naturen for øvrig. De gamle kulturmarkene er formet av tradisjonelle driftsmetoder over lang tid, og er avhengig av faktorer som beitebruk, slått, rydding, brenning eller styving for å bestå. De gamle kulturmarkene skal ikke være pløyd, tilsådd og ikke, eller i liten grad, være tilført kunstgjødsel eller blautgjødsel. Det kan imidlertid være rester etter små, tidligere dyrka åkrer. Gammel kulturmark har ofte spor etter tidligere tiders drift. Dette kan være rydningsrøyser, steingarder, gamle trær eller åkerreiner. I tilknytning til gammel kulturmark finnes også ofte kulturminner som gravhauger, hustufter og gamle bygninger. ([M93.pdf \(miljodirektoratet.no\)](#) og [vedlegg1-rissa-kommune.pdf \(statsforvalteren.no\)](#)).

**** Tilskudd til fjerning av gamle gjerder og piggtråd** gir ikke fritak for pålagt gjerdeplikt, som eventuelt ligger til eiendommen. Her må gjerde erstattes med nytt etter fjerning.

Foto; Christine Sandom

SATSER FOR TILSKUDD TIL SMIL-TILTAK

(Maksimalt tilskudd kr 100 000/tiltak)

Tiltak	Tilskuddssats
Planleggings- og tilretteleggingstiltak	Fellestiltak inntil 100% Enkelttiltak inntil 70%
Tiltak for å opprettholde tradisjonell seterdrift	Inntil 35%
Rydding av gammel kulturmark	Inntil 1000 kr/daa ved en kostnadsoverslag på over 1500 kr/dekar for å oppnå maksimalt tilskudd.
Tilskuddsberettiget; <ul style="list-style-type: none"> - Gammel kulturmark, utformet ved lang tids slått eller beite (med spor etter gamle driftsmåter) - Skjøtsel av landskap som har historisk betydning for tradisjonelle driftsformer og kulturmiljøer - Gamle veifar, anlegg eller andre kulturmiljøer som blir synlig ved rydding - Nærområder til viktige ferdselsårer eller kulturmiljøer - Hindre uønsket gjengroing av områder, opprettholde/bedre beitekvalitet og landskapsbilde, eks. aktiv setring eller andre kulturmiljøer <p>Etablering av beite på areal som er definert som skog vil ikke være berettiget SMIL-tilskudd</p>	Inntil 35%
Restaurering av steingjerder	35% eller inntil 250 kr pr meter
Grinder og gjerdeklyv	Grind kr 1500 pr stk Gjerdeklyv kr 1000 pr stk
Opptak og fjerning av gjerder: <ul style="list-style-type: none"> - Piggtråd - Gammelt nettinggjerde 	20 kr pr meter piggtråd 20 kr pr meter gammelt gjerde
Kulturlandskapstiltak: Biologisk mangfold Digitale gjerdeløsninger (eks Nofence)	Inntil 35% 50% pr klave*
Forurensnings tiltak <ul style="list-style-type: none"> - Dekke over eksisterende gjødsellager - Plansiloer - Engangstiltak som reduserer utslipp av klimagasser og andre forurensinger til luft 	Inntil kr 75 000 Plansilo; maks 10%, Inntil kr 100 000 Inntil 35%
Forurensnings tiltak til vatn/hydrateknisk: <ul style="list-style-type: none"> - Hydratekniske tiltak som ikke omfattes av dreneringstilskudd 	Kr 61 løpemeter, inkludert avskoging og planering av grøftemasse (jf. dagens dreneringstilskuddssats), ev. inntil 35 %

<ul style="list-style-type: none"> - Gjenåpning av tidligere lukket bekke- og elveløp. - Erosjonssikring av elve- og bekkekanter - Flomforbygning av flomvoller i samarbeid med NVE og Statsforvalteren - Plastring/forsterking av elve- og bekkekanter i forbindelse med utrasing og erosjon - Kontroll av overvann (nedløpskummer) - Fangdammer og andre økologiske rensetiltak - Miljøplantinger - Andre tiltak; Redusere eller hindre avrenning fra husdyrgjødsel i utekveer /samleplasser til beitedyr, avrenning fra rundballer - Eksternt gjødsellager (satellitt) 	<p>Bekke- og elveåpninger; Inntil 70%</p> <p>Resterende tiltak: Inntil 35%</p>
Tilgjengelighet og opplevelseskvalitet	Inntil 35%
Istandsetting av verneverdige bygninger mv <ol style="list-style-type: none"> 1) Tak 2) Grunnmur og vegger inkl. utvendig vinduer og dør 	<p>Inntil 35%, inntil kr 100 000</p> <p>Inntil 35%, inntil kr 100 000</p> <p>For større bygningstiltak; Mulig å søke i to omganger, dvs. totalt kr 200 000 i tilskudd pr bygning</p>

*Digitale gjerdeløsninger kan bare få tilskudd fra en av ordningene (SMIL/Tilskudd til tiltak i beiteområder), ikke begge.

Veiledende satser for beregning av egen innsats

Type arbeid	Veiledende satser
Egeninnsats, dugnad og lignende ulønnet arbeidsinnsats	Inntil kr 350 pr time
Tillegg for bruk av motorsag/ryddesag	Inntil kr 50 pr time
Tillegg for bruk av motorslåmaskin	Inntil kr 50 pr time
Tillegg for bruk av traktor med redskap	Inntil kr 400 pr time
Gravmaskin inklusiv fører	Under 8 tonn: 800 kr/time Under 12 tonn: 1000 kr/time Over 12 tonn: 1200 kr/time

Tilskuddssatsen fastsettes skjønnsmessig i hvert enkelt tilfelle. Støtte kan i særlige tilfeller gis inntil makssatsen i forskriften.

*Tiltaksstrategien gjennomgås årlig av
faglaga i Tynset og kommunens enhet for landbruk og miljø.*